

Najnovija dešavanja u sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava u oblasti slobode izražavanja

Freedom of expression and freedom of the media

<http://horizontal-facility-eu.coe.int>
<https://www.coe.int/en/web/freedom-expression>

Finansirano
od strane Evropske unije
i Vijeća Evrope

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implementirano
od strane Vijeća Evrope

Bilten br. 3.
Najnoviji trendovi u sudskoj praksi
Evropskog suda za ljudska prava u
oblasti slobode izražavanja

Autor: Velimir Delovski
Urednica verzije na bosanskom jeziku:
Sevima Sali-Terzić

Bilten je pripremljen u okviru zajedničkog programa Evropske unije i Vijeća Evrope „Horizontalni program za Zapadni Balkan i Tursku 2019–2022.“ i projekta „Sloboda izražavanja i sloboda medija u jugoistočnoj Evropi (JUFREX).“

© Vijeće Evrope, oktobar 2021.

Sva prava zadržana. Licencirano Evropskoj uniji pod uslovima. Nijedan dio ove publikacije se ne može prevoditi, umnožavati, niti prenositi u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima, elektronskim (CD-Rom, Internet, itd.) ili ehaničkim, uključujući fotokopiranje, snimanje ili pohranjivanje informacija ili sistem pretraživanja, bez prethodnog pismenog odobrenja Uprave za komunikacije (F-67075 Strasbourg Cedex ili publishing@coe.int).

Ovaj dokument je izrađen uz finansijsku podršku Evropske unije i Vijeća Evrope.

Stavovi izraženi u ovom dokumentu spadaju u odgovornost autora i ni na koji način ne odražavaju službeno mišljenje bilo koje strane.

Sadržaj

UVOD	5
PREGLED NAJVAŽNIJIH PREDMETA U VEZI SA SLOBODOM IZRAŽAVANJA	6
<i>Handzhiyski protiv Bugarske</i> , presuda donesena 6. aprila 2021, predstavka br. 10783/14	6
<i>Gachechiladze protiv Gruzije</i> , presuda donesena 22. jula 2021., predstavka br. 2591/19	7
<i>Sedletska protiv Ukrajine</i> , presuda donesena 1. aprila 2021., predstavka br. 42634/18	8
<i>Yuriy Chumak protiv Ukrajine</i> , presuda donesena 18. marta 2021, predstavka br. 23897/10	10
<i>Kilin protiv Rusije</i> , presuda donesena 11. maja 2021, predstavka br. 10271/12	11
<i>Amaghlobeli i ostali protiv Gruzije</i> , presuda donesena 20. maja 2021., predstavka br. 41192/11	13
DETALJNA ANALIZA ODABRANIH PREDMETA	15
<i>Big Brother Watch i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva</i> [OS], presuda donesena 25. maja 2021, predstavke br. 58170/13, 62322/14 i 24960/15	15
<i>Budinova i Chaprazov protiv Bugarske</i> , presuda donesena 16. februara 2021, predstavka br. 12567/13 i <i>Behar i Gutman protiv Bugarske</i> , presuda donesena 16. februara 2021, predstavka br. 29335/13	18
<i>OOO Informatsionnoye Agentstvo Tambov-Inform protiv Rusije</i> , presuda donesena 18. maja 2021, predstavka br. 43351/12	21

Uvod

Bilten se priprema u okviru zajedničke inicijative Evropske unije i Vijeća Evrope „Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku 2019.-2022.“ i Akcije „**Sloboda izražavanja i sloboda medija u Jugoistočnoj Europi**“ (JUFREX).

Da bi nastavio saradnju sa pravnim stručnjacima, i doprinio daljnjem unapređenju znanja u oblasti slobode izražavanja i slobode medija, pripremili smo ovaj Bilten kao dodatni alat za razmjenu informacija o novim trendovima i dešavanjima u sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP, Sud).

Bilten br. 1 pokriva period april 2019 – jul 2020. godine, Bilten br. 2 period avgust 2020 – januar 2021, a u ovom biltenu predstavljene su neke od relevantnih presuda koje su donesene od februara do jula 2021. godine.

U analiziranom periodu (februar-juli 2021.), Evropski sud za ljudska prava (ESLJP, Sud) je donio veliki broj presuda u vezi sa slobodom izražavanja i zaštitom i sigurnosti novinara/ki. Ove presude se odnose na različite dijelove člana 10. Evropske konvencije o ljudskim pravima (Konvencija). U nekoliko predmeta, Sud se pozvao i na druge članove Konvencije. Ove presude su ili potvrdile principe koji su dio ustaljene sudske prakse ili su pojačale i dodatno pojasnile već utvrđene standarde u ovoj oblasti.

U odabranim presudama koje su obrađene u ovom Biltenu, Sud se bavi širim aspektima slobode izražavanja, sa fokusom na proširivanje područja primjene člana 10, kako bi se obuhvatili i nenasilni protesti u formi umjetničkog performansa kao manifestaciji političkog govora, oglašavanje koje doprinosi javnoj raspravi o temama od opšteg interesa i za koje se može smatrati da je suprotno javnim moralnim i vjerskim vrijednostima, i ograničenja slobode izražavanja putem interneta, kada to postane govor mržnje i poticanje na nasilje.

Kada je u pitanju sloboda medija, u predstavljanim predmetima govori se o odgovornosti novinara/ki prema profesiji kada rade na prikupljanju informacija, pristupu informacijama o stvarima koje su od javnog interesa i službenim dokumentima, zaštiti novinarskih izvora kada su u pitanju korištenje tehnologija za nadzor i naročito velike operacije nadzora, kao i uključenosti medijskih kuća u *online* izbornu kampanju.

Sve u svemu, odabrani predmeti naglašavaju obavezu zemalja potpisnica Konvencije da se pridržavaju standarda Konvencije u skladu sa principom supsidijarnosti, dok se u pojedinim predmetima vlasti potiču da doprinesu provođenju Konvencije na domaćem nivou, tako što će poduzeti opšte mjere za jačanje postojećeg zakonskog okvira i unaprijediti upravne i sudske prakse, s ciljem sprječavanja ponavljanja sličnih kršenja slobode izražavanja u budućnosti.

U prvom dijelu ovog Biltena su kratki opisi šest odabranih predmeta, a detaljna analiza dodatna četiri predmeta koji su od presudne važnosti, data je u drugom dijelu.

Pregled najvažnijih predmeta u vezi sa slobodom izražavanja

[Handzhiyski protiv Bugarske, presuda donesena 6. aprila 2021, predstavka br. 10783/14](#)

Činjenice predmeta

Podnosilac tužbe, lokalni opozicioni političar, osuđen je za manje huliganstvo i kažnjen za postavljanje kape i torbe Deda Mraza na kip g. Dimitra Blagoeva sa riječju „ostavka“ na njima. Blagoev je bio osnivač Socijaldemokratske Partije koja je djelovala za vrijeme komunističkog režima, čiji je nasljednik Bugarska socijalistička partija, koja je bila glavna podrška vladi. Ovo se dogodilo na Božić 2013. godine u kontekstu protesta protiv vlade koji su se održavali širom zemlje. Kip Blagoeva su nepoznate osobe ranije prebojile crvenom i bijelom bojom, kako bi ličio na Deda Mraza, uz riječi „Deda Mraz“ ispisane sprejom.

Pednosilac predstavke se žalio ESLJP-u da presude domaćih sudova u njegovom slučaju predstavljaju kršenje člana 10 Konvencije.

Obrazloženje Suda

Sud je odbio Vladinu tvrdnju da podnosilac nije pretrpio značajnu štetu, utvrdivši da iako novčana kazna koja mu je izrečena nije po svojoj prirodi bila krivična, da je njen iznos bio prilično skroman i da nije bilo nikakvih naznaka da je to dovelo do posljedica štetnih po njega, za podnosioca je ovaj slučaj predstavljao pitanje principa. Pored toga, njegovi navodi su pokrenuli pitanja od opšte važnosti, odnosno da

li način političkog protesta koji je odabrao podnosilac može predstavljati legitimno ostvarivanje prava na slobodu izražavanja. Dalje, ovaj slučaj je izazvao veliku pažnju medija i podstaknuo javnu raspravu u Bugarskoj.

Ponašanje koje je dovelo do sankcionisanja podnosioca Sud je smatrao izražavanjem koji potpada u područje primjene člana 10 stav 1, simboličnim činom kojim se podnosilac pokušao uključiti u politički protest i „prenijeti“ svoje „ideje“ o vladi i političkoj stranci koja je podržava. Stoga je sankcionisanje predstavljalo miješanje u njegovu slobodu izražavanja u skladu sa zakonom i slijedilo je legitiman cilj zaštite prava drugih, prolaznika koji su mogli biti uvrijeđeni. Međutim, nije bilo nikakvih naznaka da je postojala opasnost po javnu sigurnost jer su postupci podnosioca u potpunosti bili miroljubivi i nije bilo vjerovatno da će izazvati nemire.

Kada je u pitanju proporcionalnost, kazna izrečena podnosiocu je bila najniža moguća – administrativna novčana kazna u iznosu 51 EUR, što je podnosilac mogao gotovo odmah platiti bez nekih poteškoća. Pored toga, kazna nije ušla u njegovu kaznenu evidenciju.

ESLJP je smatrao da, iako su mjere koje imaju za cilj odvratiti od činjenja djela koja bi mogla uništiti spomenike ili oštetiti njihov fizički izgled možda potrebne u demokratskom društvu, podnosilac nije postupio nasilno i nije uzrokovao bilo kakvu fizičku štetu na spomeniku. Sud se zatim osvrnuo na nekoliko faktora koje je trebalo uzeti u obzir pri procjeni miješanja: stvarnu prirodu čina, namjeru, poruku koja se željela prenijeti, kao

i društveni značaj spomenika. U posebnim okolnostima predmeta, Sud je smatrao da je namjera podnosioca bila protest protiv vlasti i političke stranke koja ju je podržavala, a ne osuda historijske uloge g. Blagoeva ili izražavanje prezira prema njemu. Podnosilac je jednostavno iskoristio spomenik kao simbol političke stranke koju je htio kritikovati.

Kao rezultat, miješanje nije bilo neophodno u demokratskom društvu, bez obzira na slobodnu procjenu koju su državne vlasti imale u ovoj oblasti.

Napomena: Ova presuda potvrđuje da se zaštita člana 10 ne odnosi samo na sadržaj izraženih ideja i informacija, već i na oblik u kojem se one prenose ([Oberschlick protiv Austrije \(br. 1\)](#), presuda donesena 23. maja 1991, predstavka br. 11662/85, stav 57; [Animal Defenders International protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [GC], presuda donesena 22. aprila 2013, predstavka br. 48876/08, stav 100), kao i izražajno ponašanje koje šokira, vrijeđa ili uznemiruje, koje je pod zaštitom člana 10 ([Handyside protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), presuda donesena 7. decembra 1976, predstavka br. 5493/72, stav 49).

Isto tako, ova presuda se može smatrati i nastavkom ranije prakse kada je u pitanju izražavanje sa elementima satire i političkog protesta koji uključuje djelovanje u odnosu na statue, spomenike i sveta mjesta kao uobičajen način izražavanja nezadovoljstva, neslaganja i odbijanja političkih ideja koje oni predstavljaju ([Mariya Alekhina i drugi protiv Rusije](#), presuda donesena 17. jula 2018, predstavka br. 38004/12, poznata kao Pussy Riot slučaj; [Murat Vural protiv Turske](#), presuda donesena 21. oktobra 2014, predstavka br. 9540/07; i [Tatár i Fáber protiv Mađarske](#), presuda donesena 12. juna 2012, predstavka br. 26005/08 i 26160/08). U svim navedenim predmetima Sud se fokusirao na neophodnost izricanja krivičnih sankcija, dok je u ovom predmetu Sud po prvi put uveo kriterije za nijansiranu procjenu nekrivične sankcije.

Zaista, ova presuda širi područje slobode izražavanja kako bi se osigurala zaštita za nenasilne umjetničke performanse koji za cilj imaju spomenike, sve dok ti performasni ne izazivaju štetu na nekom spomeniku.

[Gachechiladze protiv Gruzije, presuda donesena 22. jula 2021., predstavka br. 2591/19](#)

Činjenice predmeta

Podnositeljica predstavke, samostalna poduzetnica, proizvodila je kondome sa različitim dizajnima na pakovanju za prodaju putem interneta i na automatima. Četiri njena dizajna su postala predmet prekršajnog postupka u kojem joj je izrečena novčana kazna i naređeno da prestane koristiti te dizajne, te da povuče proizvod sa tržišta u pogledu onih proizvoda koji su već distribuirani, na temelju toga što predstavljaju neetičko oglašavanje prema Zakonu o oglašavanju.

Gradski sud u Tbilisiju je utvrdio da su ovakvim oglasima prekršeni univerzalno prihvaćeni ljudski i etički standardi, te da je ono zadiralo u vjerske simbole, nacionalno i historijsko blago i spomenike. Apelacioni sud u Tbilisiju je potvrdio presudu nižeg suda, navodeći da podnositeljica nije mogla predočiti nikakve dokaze koji bi dokazali da kondome nije proizvodila u komercijalne svrhe, već radi podizanja svijesti o pitanjima važnim za društvo. Sud je naglasio da se u Gruziji opisivanje figura i vjerskih simbola na predmetima seksualne prirode – kondomima – percipira kao djelovanje usmjereno protiv javnog morala i kao uvreda vjere i vjerskih simbola kojim bi se ciljao veliki dio društva.

Nakon toga, podnositeljica je podnijela predstavku ESLJP-u, navodeći da je postojalo neopravdano miješanje u njenu slobodu izražavanja prema članu 10 Konvencije.

Obrazloženje Suda

Sud je na početku odbio prethodni prigovor Vlade da podnositeljica nije pretrpjela značajnu štetu, nakon što je uzeto u obzir šta je za nju bilo u igri. Iako novčana kazna, koja je iznosila približno 165 EUR, nije djelovala pretjerano visoka, podnositeljica je tvrdila da je ostala bez prihoda i da joj je zabranjeno da u budućnosti koristi te dizajne. Kao rezultat toga, osporene mjere su

bile takve prirode i opsega da su joj potencijalno mogle uzrokovati značajan finansijski gubitak.

Pretpostavljajući da su osporene mjere utemeljene na domaćem zakonodavstvu, Sud je prihvatio da je miješanje slijedilo legitiman cilj zaštite vjerskih prava drugih i/ili zaštite javnog morala.

Za razliku od domaćih sudova, Sud je smatrao da se nije moglo smatrati da se podnositeljicino „izražavanje“ nije moglo posmatrati samo u komercijalnom kontekstu, jer je izgledalo kao da je za cilj imalo pokrenuti i/ili doprinijeti javnoj diskusiji o različitim pitanjima od opšteg interesa, kao i da je deklarirani cilj brenda zaista bio razbiti stereotipe i „pomoći ispravnom razumijevanju seksa i seksualnosti“.

Kada je u pitanju prvi dizajn, koji se odnosio na bivšu vladaricu Gruzije koja je proglašena sveticom, Sud je smatrao da kanonizacija javne ličnosti sama po sebi ne može isključiti raspravu o njegovoj/njenoj ličnosti u javnoj diskusiji. Sud je isto tako primijetio nepostojanje uvjerljivih argumenata podnositeljice o tome zašto je ili kako je upotreba tog lika na kondomima pokrenula ili doprinijela bilo kakvoj javnoj raspravi o pitanjima od opšteg interesa. Kao rezultat toga, bilo je teško za Sud da prihvati da su domaće vlasti pogriješile zaključivši da se dizajn može smatrati bezrazložnom uvredom za predmet poštovanja Gruzijaca pravoslavaca.

Kada su u pitanju tri ostala dizajna, razlozi koje su naveli domaći sudovi nisu bili relevantni niti dovoljni da opravdaju miješanje prema članu 10. stav 2. Dok je žalbeni sud smatrao da su slika i popratni tekst drugog dizajna s licem pande koji se odnosio na kršćanski sveti dan neopravdano uvrijedili način života pravoslavnih kršćana i vjersko učenje da se spolni odnosi trebaju izbjegavati tokom posta za vrijeme važnih vjerskih praznika, dizajn je samo replicirao popularni, već postojeći umjetnički izraz anonimne grupe po imenu Panda i činilo se da predstavlja kritiku različitih ideja, uključujući one koje se odnose na vjerska učenja i prakse. Domaći sudovi nisu razmatrali argument podnositeljice o nepostojanju bilo kakve vjerske konotacije trećeg dizajna koji je prikazivao žen-

sku lijevu ruku sa kondomom postavljenim preko dva podignuta prsta. Isto tako, ostalo je nejasno zašto su smatrali da slika krune koja je očigledno napravljena od kondoma, s natpisom koji se odnosi na historijski događaj prikazan na četvrtom dizajnu, može potpasti pod definiciju neetičkog oglašavanja, niti je objašnjeno da li je postojala bilo kakva „hitna društvena potreba“ da se ograniči njegova distribucija.

Na kraju, Sud je zaključio da je očita implikacija u odlukama domaćih sudova da su stavovi o etici pripadnika Gruzijske pravoslavne crkve imali prednost u balansiranju različitih vrijednosti zaštićenih Konvencijom i Ustavom Gruzije i da nisu bili u skladu sa stavovima Ustavnog suda, kao i sa relevantnim međunarodnim standardima.

Napomena: Ova presuda je veoma važna iz nekoliko razloga. Prije svega, njome se ponavlja da član 10 stav 2 ostavlja malo prostora za ograničavanje rasprave o pitanjima od javnog interesa. Pored toga, jasno se daje do znanja da u kontekstu vjerskih uvjerenja ostvarivanje slobode izražavanja nosi sa sobom dužnosti i odgovornosti kako bi se osiguralo mirno uživanje vjerskih sloboda, uključujući dužnost izbjegavanja, što je više moguće, izražavanja koje je u pogledu predmeta poštovanja bezrazložno uvredljivo za druge i prostačko. Na kraju, ova presuda prenosi snažnu poruku da u pluralističkom demokratskom društvu oni koji su odlučili ostvariti slobodu izražavanja svoje religije moraju tolerisati i prihvatiti poricanje svojih vjerskih uvjerenja od strane drugih, pa čak i širenje doktrina koje su neprijateljske prema njihovoj vjeri.

Sedletska protiv Ukrajine, presuda donesena 1. aprila 2021., predstavka br. 42634/18

Činjenice predmeta

Predmet se odnosio na sudsko odobrenje dato istražnim tijelima za pristup podacima u vezi sa komunikacijom putem mobilnog telefona podnositeljice, istraživačke novinar-

ke Radija Slobodna Evropa/Radio Liberty, što je moglo dovesti do informacija o njenim novinarskim izvorima.

Podnositeljica je, navodno, bila prisutna zatvorenom sastanku sa S, šefom Nacionalnog biroa za borbu protiv korupcije, u toku kojeg su otkrivene povjerljive informacije o određenim istragama koje su bile u toku, uključujući i istragu koja je pokrenuta protiv tužioca K. Krajem 2017. godine, podnositeljica je pozvana na ispitivanje u okviru krivičnog postupka pokrenutog protiv S. za narušavanje privatnosti i odavanje povjerljivih informacija. Ona je potvrdila da je komunicirala sa S, ali je odbila odgovoriti na pitanja koja su se odnosila na navodni sastanak sa S, tvrdeći da, prema članu 65. Zakona o krivičnom postupku, ne može biti ispitana u svojstvu svjedoka ako bi to dovelo do identifikacije njenih novinarskih izvora.

Istražni sudija Okružnog suda je, 27. avgusta 2018. godine, donio naredbu kojom je dozvolio prikupljanje podataka koje je tražio istražilac Ureda glavnog tužioca. Podnositeljica je osporila naredbu i od Gradskog žalbenog suda u Kijevu zatražila njeno ukidanje, pa je sud ukinuo naredbu Okružnog suda i donio novu, kojom dopušta pristup isključivo onim podacima koji se odnose na datume i vrijeme prisutnosti mobilnog telefona podnositeljice u šest određenih ulica i mjesta u Kijevu. Obje naredbe su se odnosile na period od šesnaest mjeseci.

Oslanjajući se posebno na članove 10 i 13 Konvencije, podnositeljica se žalila na neopravdano miješanje u zaštitu novinarskih izvora i nedostatak djelotvornih pravnih lijekova u vezi s tim, te je zatražila i privremenu mjeru.

Obrazloženje Suda

Nakon detaljne provjere predmeta prema članu 10, Sud je zaključio da nije potrebno razmotriti podnositeljicine navode u odnosu na član 13.

Sud je prihvatio da sporno miješanje slijedi legitimni cilj sprječavanja zločina i zaštite ugleda ili prava drugih navedenih u članu 10 stav 2 Konvencije.

Prilikom razmatranja da li je miješanje propisano zakonom, Sud je zaključio da postoji osnova u domaćem zakonodavstvu, posebno u odjeljku 163 Zakona o krivičnom postupku. Prilikom ispitivanja da li je miješanje bilo neophodno u demokratskom društvu, Sud je zaključio da je prvobitni nalog Okružnog suda od 27. avgusta 2018. ovlastio tužilaštvo da prikupi široki spektar zaštićenih komunikacijskih podnositeljicinih podataka koji se tiču njenih ličnih i profesionalnih kontakata u toku šesnaest mjeseci. To je moglo uključivati podatke o povjerljivim izvorima podnositeljice predstavke koji su mogli biti identifikovani, ali koji nisu bili relevantni za krivični postupak protiv S, što predstavlja veći rizik od štete po interese zaštićene članom 10, budući da je rad podnositeljice kao novinarkice bio u fokusu istrage o korupciji na visokom nivou. Pored toga, naredba nije sadržavala zaštitne mjere koje isključuju mogućnost da bi se dobivene informacije mogle koristiti u svrhe koje nisu povezane s kriminalističkom istragom koja se odnosi na S. Stoga je opseg naredbe bio krajnje neproporcionalan legitimnim ciljevima istraživanja navodnog curenja povjerljivih podataka od strane S. Iako je novo odobrenje za pristup podacima od 18. septembra 2018. godine u suštini bilo ograničeno na prikupljanje podnositeljicinih podataka o geolokaciji, što bi moglo ukloniti prijetnju od identifikacije njenih novinarskih izvora koji nisu povezani s postupkom protiv S, tužiocci su i sami tretirali S. kao novinarski izvor s kojim se podnositeljica susrela kako bi došla do povjerljivih podataka relevantnih za njezinu aktivnost kao istraživačke novinarkice.

Prema mišljenju Suda, Apelacioni sud nije uspio obrazložiti zašto je interes za dobivanjem podataka o podnositeljicinoj geolokaciji od presudne važnosti za borbu protiv teškog kriminala, ni utvrditi da nema razumnih alternativnih mjera za dobivanje traženih informacija, niti dokazati da je legitimni interes za otkrivanje očigledno nadmašio javni interes za neotkrivanje tih informacija. U skladu s tim, odobrenje koje su dali domaći sudovi za pristup podacima nije bilo opravdano „prevladavajućin zahtjevom u javnom interesu“ i stoga neophodno u demokratskom društvu, što je dovelo do kršenja člana 10 Konvencije.

Prije donošenja presude 18. septembra 2018. godine, Sud je odobrio zahtjev podnositeljice za privremenom mjerom prema Pravilu 39, navodeći da bi Vlada trebala osigurati da se organi vlasti suzdrže od pristupa bilo kojem od podataka navedenih u naredbi od 27. avgusta 2018. godine. Privremena mjera je ukinuta donošenjem presude u ovom predmetu, s obzirom da je odobrenje za pristup komunikacijskim podacima podnositeljice isteklo.

Napomena: Ova presuda se temelji na standardima sadržanim u relevantnim međunarodnim instrumentima i potvrđuje dugu praksu Suda kada je u pitanju zaštita novinarskih izvora kao jedan od temelja slobode medija, bez kojeg se izvori mogu odvratiti od toga da pomažu medijima u informisanju javnosti o pitanjima od javnog interesa. Time važna javna uloga medija kao javnih čuvara može biti narušena, što može negativno utjecati na njihovu sposobnost da pruže tačne i pouzdane informacije ([Goodwin protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#), presuda donesena 27. marta 1996, predstavka br. 17488/90, stav 39, i [Sanoma Uitgevers B.V. protiv Nizozemske](#) [GC], presuda donesena 14. septembra 2010., predstavka br. 38224/03, stav 50). Naročito treba naglasiti da presuda proširuje zaštitu novinarskih izvora na geolokacijske podatke pohranjene na serveru operatora mobilne telefonije.

[Yuriy Chumak protiv Ukrajine](#), presuda donesena 18. marta 2021, predstavka br. 23897/10

Činjenice predmeta

Podnosilac predstavke, novinar i član nevladine organizacije, podnio je 25. maja 2005. godine Predsjedniku Ukrajine pismeni zahtjev za pristup informacijama koje se odnose na praksu nezakonitih ograničenja pristupa normativnim pravnim aktima.

Sekretarijat Predsjednika Ukrajine uputio je 1. juna 2006. godine izvinjenje zbog kašnjenja s odgovorom „uzrokovanim tehničkim razlozima“ i informisao podnosioca da je pristup pravnim doku-

mentima moguć putem Jedinственог државног регистра pravnih akata u nadležnosti Ministarstva pravde, te da je neophodna sigurnosna provjera u skladu sa Zakonom o državnim tajnama kako bi se odobrio pristup dokumentima koji sadrže informacije klasifikovane kao državna tajna ili kao povjerljive informacije.

Ministarstvo pravde je odbilo da podnosiocu da spisak dokumenata Predsjednika Ukrajine označenih „nije za objavljivanje“ ili „nije za štampanje“, pozivajući se na njihov status povjerljivih informacija koje ne podliježu otkrivanju u skladu sa ograničenjima prava na pristup informacijama iz odjeljaka 30 i 37 Zakona o informacijama.

Prvostepeni sud je odbio zahtjev podnosioca za davanje izjave kojom bi se priznalo da odgovor Predsjednika predstavlja nezakonito odbijanje, te da se izda naredba da mu se daju zatražene informacije. Sud je obrazložio da se te informacije ne tiču njega lično, te da stoga nisu potrebne za provedbu njegovih prava i interesa.

Njegove žalbe su odbili i Regionalni upravni žalbeni sud i Viši upravni sud Ukrajine.

Podnosilac se žalio ESLJP-u prema članu 10 Konvencije zbog odbijanja domaćih vlasti da mu daju informacije koje je tražio.

Obrazloženje Suda

Pri likom razmatranja vlastite inicijative za primjenu člana 10, Sud je zaključio da iako taj član ne daje pravo pojedincu na pristup informacijama u vlasništvu organa vlasti, niti obavezuje Vladu da te informacije dâ, takvo pravo ili obaveza mogu nastati kada je pristup informacijama ključan za ostvarivanje prava pojedinca na slobodu izražavanja, posebno „slobodu primanja i prenošenja informacija“, i kada odbijanje da se pruže informacije predstavlja miješanje u to pravo ([Magyar Helsinki Bizottság protiv Mađarske](#) [GC], presuda donesena 8. novembra 2016, predstavka br. 18030/11, stav 156).

Pored toga, Sud se pozvao na kriterije određene u *Magyar Helsinki Bizottság (Mađarski helsinki komitet)* i to: (i) svrha zahtjeva za pristup informa-

cijama; (ii) priroda traženih informacija; (iii) uloga podnosioca; i (iv) da li je informacija već bila dostupna, da bi se zaključilo da žalba podnosioca nije ni očigledno neosnovana, niti je neprihvatljiva po bilo kojem drugom osnovu iz člana 35 Konvencije, s obzirom da je podnosilac novinar i član nevladine organizacije i da je želio ostvariti pravo da prenese informacije o pitanjima od javnog interesa, pa je stoga tražio pristup informacijama u skladu sa članom 10 Konvencije. Odbijanje da se omogući pristup informacijama je, stoga, predstavljalo miješanje u pravo podnosioca koje proizlazi iz tog člana.

Pri razmatranju merituma, Sud je zaključio da se organi uprave i sudovi nisu bavili glavnim pitanjem koje je podnosilac predstavke pokrenuo u toku domaćeg postupka, a to je nezakonitost korištenja ograničavajućih oznaka (Vlada je ekspresno izjavila da, prema njihovom mišljenju, upotreba tih oznaka nije propisana nacionalnim zakonima), niti su date detaljne informacije o uslovima i procedurama za proglašavanje traženih dokumenata povjerljivima.

Sud je zaključio da domaći sudovi nisu analizirali proporcionalnost miješanja, kao i to da se nisu bavili argumentima podnosioca. Njihovi zaključci su se temeljili na kratkoj izjavi da informacije o kojima je riječ nisu imale nikakve implikacije kada su u pitanju njegova prava i slobode, te da su bile povjerljive. Sud je zaključio da domaće vlasti nisu navele relevantne i dovoljne razloge koji bi mogli opravdati miješanje, što nije u skladu sa članom 10 Konvencije i što ukazuje na nefunkcionisanje procedura ili na grešku ukrajinskih vlasti i sudova. U skladu s tim, došlo je do kršenja člana 10 Konvencije.

Napomena: Predmet podržava principe koje je odredilo Veliko vijeće u presudi *Magyar Helsinki Bizottság*, što predstavlja ključni presedan jer je uvedeno novo pravo pristupa informacijama u posjedu privatnih tijela. Pored toga, ovo predstavlja i napredak u primjeni principa koji su u vezi s tim uspostavljeni i koji evoluiraju, što pokazuje progresivno širenje opsega prava na pristup informacijama, pri čemu se novi principi primje-

njuju retroaktivno na činjenice koje su se desile i u vrijeme kada Sud još nije prepoznavao to pravo. Na kraju, Sud u ovoj presudi jasno postavlja zahtjeve domaćim vlastima da daju dodatno obrazloženje, novinarima ili javnosti, o tome zašto su bilo koji dokument ili set prikupljenih informacija koji se odnose na grupu dokumenata proglašeni povjerljivim i da se stoga ne mogu objaviti.

Kilin protiv Rusije, presuda donesena 11. maja 2021, predstavka br.10271/12

Činjenice predmeta

Podnosilac predstavke je proglašen krivim za javno pozivanje na nasilje i etničku netrpeljivost na osnovu video i audio zapisa koje je objavio na svom profilu jedne društvene mreže (VKontakte), pa mu je izrečena uslovna kazna u trajanju od osamnaest mjeseci. U žalbenom postupku, drugostepeni sud je poništio presudu prvostepenog suda i izrekao novu presudu kojom se potvrđuje kazna podnosiocu. Podnosilac je onda podnio kasacijsku žalbu Regionalnom sudu, ali bezuspješno.

Podnosilac je tvrdio pred ESLJP-om da mu je presudom prekršen član 10, te da je žalbeno ročište bilo zatvoreno za javnost čime je prekršen član 6 Konvencije.

Obrazloženje Suda

Sud je na početku odbio Vladinu tvrdnju da se predstavka morala proglasiti nespojivom *ratione materiae* pozivanjem se na član 17 Konvencije (zabrana zloupotrebe prava), navodeći da je član 17 primjenljiv samo u izuzetnim situacijama i ekstremnim slučajevima. U predmetima koji se odnose na član 10 Konvencije, tome treba pribjeći samo ako je odmah jasno da se spornim izjavama željelo koristiti ovaj član izvan njegove stvarne svrhe, odnosno da je korištenje prava na slobodu izražavanja imalo ciljeve koji su očigledno suprotni vrijednostima Konvencije (vidjeti [Perinçek protiv Švicarske](#) [GC],

presuda donesena 15. oktobra 2005, predstavka br. 27510/08, stav 114).

Član 10 (sloboda izražavanja): Iako je podnosilac negirao da je bio korisnik relevantnog profila na društvenoj mreži i da je sporni sadržaj objavio neko drugi, Sud je postupao pod pretpostavkom da je bilo „miješanja“ u njegovo pravo na slobodu izražavanja koje je propisano zakonom.

Kada je u pitanju legitimni cilj za miješanje, Sud nije bio uvjeren da su se interesi nacionalne sigurnosti, teritorijalnog integriteta i javne sigurnosti pokazali relevantnima u ovom predmetu. Ipak, Sud je smatrao da bi se moglo smatrati da je namjera krivičnog gonjenja podnosioca bila sprječavanje nereda i kriminala i zaštita „prava drugih“, naročito dostojanstva ljudi koji nisu porijeklom Rusi, posebno Azerbejdžani.

Pri utvrđivanju da li je miješanje bilo „neophodno u demokratskom društvu“, Sud je u obzir uzeo različite relevantne faktore, uključujući i: društvenu i političku situacija u kojoj su izjave date, da se te izjave, u direktnom ili širem kontekstu, mogu smatrati direktnim ili indirektnim pozivom na nasilje ili kao opravdavanje nasilja, mržnje i netolerancije, način na koji su izjave date; i njihov kapacitet da izazovu štetne posljedice.

Poseban fokus analize koju je proveo Sud bio je na prirodi spornog sadržaja. Odnosno, primijećeno je da je sporni video pod nazivom *Rusija 88 (baka)* bio *mockumentary* (pseudodokumentarni film) kao oblik umjetničkog izražavanja i satiričnog komentara društva. Međutim, video koji je predstavljen izdvojeno iz sveukupnog konteksta filma koji je originalno korišten kako bi se razotkrile tehnike nacionalne propagande, doveo je do poticanja etničke mržnje i nasilja.

Sud je utvrdio da se obrazloženje domaćih sudova, zasnovano na kriminalnoj namjeri podnosioca da potakne nasilje postavljanjem sadržaja trećih strana na internet, može smatrati i relevantnim i dovoljnim da opravda gonjenje podnosioca. S obzirom na rasističku prirodu materijala i odsustva komentara koji otkriva stav podnosioca prema takvom sadržaju, domaći sudovi su uvjerljivo pokazali da je materijal potakao etničko ne-

slaganje i, što je najvažnije, da je postojala jasna namjera podnosioca da izazove činjenje djela iz mržnje i netolerancije.

Sud nije imao razloga da smatra da je podnosilac, učinivši osporavani materijal dostupnim drugim korisnicima, doprinio ili da je barem namjeravao doprinijeti bilo kakvoj raspravi o pitanjima od javnog interesa. Iako je samo pedesetak osoba moglo pristupiti tom materijalu, a činilo se da podnosilac nije bio poznat ili popularan korisnik društvenih mreža koji bi mogao privući pažnju javnosti na materijal i tako povećati njegov potencijalno štetan uticaj, Sud nije isključio da bi dijeljenje sadržaja na takav način unutar internet-ske grupe istomišljenika moglo uticati na jačanje i radikalizaciju njihovih ideja bez izlaganja bilo kakvoj kritičkoj raspravi ili različitim pogledima.

Sud je isto tako, prije nego je zaključio da nije bilo kršenja člana 10 Konvencije, razmotrio prirodu i ozbiljnost izrečene kazne za koju je zaključio da je, u specifičnim okolnostima ovog predmeta, proporcionalna legitimnom cilju.

Član 6. (pravo na pravično suđenje): Sud je primijetio da nije dokazano da je odluka o održavanju žalbene rasprave *in camera* bila strogo potrebna u okolnostima ovog predmeta, te da isključivanje medija i javnosti nije bilo opravdano. Žalbeni sud nije ukazao na bilo kakve činjenične ili pravne argumente koji bi opravdali raspravu *in camera*. Na kraju, primijećeno je i da kršenje prava podnosioca na javnu raspravu u žalbenom postupku nije ispravljeno u kasacijskom postupku pred Okružnim sudom. U skladu s tim, došlo je do kršenja člana 6 stav 1 Konvencije.

Napomena: Ova presuda je nastavak sudske prakse Suda o slobodi izražavanja na internetu. Za razliku od mnogih ranijih predmeta koji se bave odgovornošću internet portala za komentare na njihovim stranicama koje postavljaju anonimna treća lica ([Delfi AS protiv Estonije](#) [GC], presuda donesena 16. juna 2015, predstavka br. 64569/09; [Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete i Index.hu Zrt protiv Mađarske](#), presuda donesena 2. februara 2016, predstavka br. 22947/13), ili na primjer, postavljanje linkova koji vode do klevetničkog

sadržaja (*Magyar Jeti Zrt protiv Mađarske*, presuda donesena 4. decembra 2018, predstavka br. 11257/16), ovaj predmet postavlja pitanja koja se tiču individualne odgovornosti svih korisnika društvenih mreža za sadržaj koji oni/e podijele u svojoj interakciji sa drugima, naročito kada korisnik to ne popratiti bilo kakvim komentaram ili na neki drugi način pokaže svoj stav prema sadržaju u pitanju.

Amaghlobeli i ostali protiv Gruzije, presuda donesena 20. maja 2021., predstavka br. 41192/11

Činjenice predmeta

Dva podnosioca predstavke, novinari, ušli su 15. avgusta 2019. godine u ograničenu zonu carinske kontrole na graničnom prelazu, gdje su novopridošli popunjavali carinske deklaracije i plaćali carinu na uvezenu robu, nakon što su zaprimili informacije o proizvoljnim postupcima carinjenja koje provode službenici granične policije. Intervjuisali su putnike i fotografisali, te odbili da odu kada su od njih to zatražili carinski službenici, pozivajući se na slobodu da obavljaju svoj novinarski posao kako su smatrali prikladnim. Kao rezultat toga, obojica su kažnjeni novčanom kaznom u iznosu od 1,000 gruzijskih lara (GEL) zbog nepoštivanja naloga carinskih službenika i izvedeni su iz zone ograničenog pristupa. Njihova oprema i snimljene izjave nisu konfiskovane. Naredne sedmice njihove novine su objavile detaljan članak o carinskim procedurama, uključujući i snimljene izjave.

Sudska tužba za poništavanje administrativne sankcije odbijena je kao neosnovana. Početkom februara 2020. godine, Gradski sud u Tbilisiju je utvrdio da su ta dva novinara poremetili carinske postupke i prekršili Zakon o carini ulaskom u carinsku zonu bez prethodnog dopuštenja i oglašivanjem na ponovljene naredbe carinskih službenika da izađu. Naglašeno je da im je novčana kazna izrečena zbog toga, a ne zbog njihovog obavljanja novinarskog posla, kao i to da su

novinari morali poštovati ista pravila koja vrijede za širu javnost. Ovu presudu su potvrdili Žalbeni sud u Tbilisiju i Vrhovni sud.

Podnosioci su se žalili ESLJP-u da je izricanje novčane kazne za aktivnosti prikupljanja informacija u zoni ograničenog pristupa koji je pod kontrolom države predstavljalo miješanje u njihova prava prema članu 10 Konvencije, tvrdeći da se nije moglo reći da je miješanje u njihovu novinarsku slobodu bilo „propisano zakonom“, s obzirom da tekst relevantnih domaćih odredbi nije ispunjavao uslov „predvidljivosti“ i da je iznos novčane kazne bio dovoljno visok da izazove „zastrašujući efekt“ na istraživačko novinarstvo.

Obrazloženje Suda

Kada je u pitanju zakonitost miješanja, Sud je smatrao da su domaći sudovi propisno ispitali argumente podnosilaca da se efekti domaćeg zakonodavstva nisu mogli predvidjeti, o čemu je dato obrazloženje koje nije bilo proizvoljno. Sud nije sumnjao da je miješanje na koje su se žalili bilo propisano zakonom i da je slijedilo legitiman cilj sprječavanja nereda u carinskoj zoni pod kontrolom države.

Pri procjeni okolnosti ovog predmeta, Sud se fokusirao na vrijednost aktivnosti prikupljanja informacija i koncept „odgovornog“ novinarstva.

Ukazano je na to da je ograničenje novinarskog istraživanja i istraživačkih aktivnosti potrebno pažljivo ispitati zbog rizika za bitnu ulogu koju mediji imaju u demokratskom društvu kao „javni čuvari“ i za njihovu sposobnost da pruže tačne i pouzdane informacije. Međutim, naglašeno je da stav 2 člana 10 ne garantuje apsolutno neograničenu slobodu izražavanja, čak i kada je u pitanju izvještavanje medija o stvarima koje su od velike važnosti za javnost. Koncept odgovornog novinarstva znači da novinari, u principu, ne mogu biti oslobođeni dužnosti da se ponašaju u skladu sa krivičnim zakonom samo na osnovu toga što su novinari, već da se moraju ponašati u skladu sa zakonom, uključujući i kada djeluju javno sa vlastima dok vrše novinarski posao.

Sud je utvrdio da, iako su aktivnosti prikupljanja informacija mogle značajno doprinijeti javnoj raspravi o pitanju od javnog interesa, novinari su mogli upotrijebiti alternativna i manje nametljiva sredstva za prikupljanje željenih informacija, posebno zato što nisu pokazali da samo saznanja iz prve ruke i direktno poznavanje carinskih postupaka, temeljeno na njihovom ličnom iskustvu i prisutnosti u toj zoni, može imati vrijednost i pouzdanost u mjeri potrebnoj za njihove novinarske aktivnosti.

U svjetlu ponašanja podnosioca, te činjenica da se domaće vlasti nisu protivile da podnosioci u potpunosti iskoriste izjave snimljene u zoni carinske kontrole i objave članak o svojoj novinarskoj istrazi, da se iznos kazne (približno 320 EUR) nije smatrao pretjeranim, kao i da su domaći sudovi sami u potpunosti primijenili test za uspostavljanje ravnoteže, propisno priznajući status podnosioca kao novinara i dajući čvrste razloge za svoje odluke u skladu sa sudskom praksom, Sud nije utvrdio povredu člana 10 Konvencije.

Napomena: Ova presuda predstavlja daljnji razvoj ranije prakse Suda koja se odnosi na pristup i prisustvo određenim mjestima i lokalitetima u svrhu prikupljanja informacija, na primjer, u predmetima [Karácsony protiv Mađarske](#) [GC] (presuda donesena 17. maja 2016, predstavka br. 37494/02); [Selmani i ostali protiv 'Bivše Jugoslovenske Republike Makedonije'](#) (presuda donesena 9. februara 2017, predstavka br. 67259/14); [Szurovecz protiv Mađarske](#) (presuda donesena 8. oktobra 2019, predstavka br. 15428/16) i [Mándli i ostali protiv Mađarske](#) (presuda donesena 26. maja 2020, predstavka br. 63164/16). Konkretno, ovaj predmet je relevantan jer podsjeća na dužnost novinara/ki da budu svjesni/e i prihvate pravne posljedice nezakonitog ponašanja, uključujući i rizik da će im se izreći zakonske sankcije, što je već detaljno razrađeno u predmetu [Pentikäinen protiv Finske](#) [GC] (presuda donesena 20. oktobra 2015, predstavka br. 11882/10).

Detaljna analiza odabranih predmeta

Big Brother Watch i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva [OS], presuda donesena 25. maja 2021, predstavke br. 58170/13, 62322/14 i 24960/15

Činjenice predmeta

Tri prijave Sudu je 2013. godine podnijelo 16 organizacija i pojedinaca, uključujući britansku nevladinu organizaciju *Big Brother Watch*, nakon otkrića Edwarda Snowdena koje se tiče prakse elektronskog „masovnog nadzora“ kojom rukovode obavještajne službe Sjedinjenih Američkih Država (SAD) i Ujedinjenog Kraljevstva (UK), uključujući masovno presretanje komunikacija korištenjem programa Tempora, PRISM i Upstream.

Nakon što su zahtjevi podnositelaca na domaćem nivou odbijeni, oni su podnijeli predstavku ESLJP-u na obim i veličinu programa za elektronski nadzor kojima upravlja Vlada UK.

Kumulativno, podnosioci su se u tri povezana predmeta žalili na neusklađenost sa članom 8 (pravo na poštivanje privatnog života) i članom 10 (sloboda izražavanja) tri diskretna režima: režima za masovno presretanje komunikacija prema odjeljku 8 (4) Zakona o istražnim ovlastima (*Regulation of Investigatory Powers Act – RIPA*), režima za prijem obavještajnih podataka od stranih obavještajnih službi i režima za prikupljanje komunikacijskih podataka od pružaoca komunikacijskih usluga.

U presudi od 13. septembra 2018. godine, Vijeće je utvrdilo da su režimom masovnog presretanja

prema odjeljku 8 (4) Zakona o istražnim ovlastima (RIPA), kao i režimom za prikupljanje podataka od pružalaca komunikacijskih usluga prema Poglavlju II (RIPA) prekršeni član 8 i član 10 Konvencije. Sud nije utvrdio kršenje člana 8 u pogledu režima razmjene obavještajnih podataka koji se smatrao usklađenim sa Konvencijom. Na zahtjev podnositelaca, predmet je prosljeđen Velikom Vijeću.

Obrazloženje suda

Član 8 (pravo na poštivanje privatnog i porodičnog života): Veliko vijeće je u velikoj mjeri potvrdilo presudu Vijeća u kojoj je prepoznato da je masovni nadzor stranih komunikacija nezamjenjiv alat država za zaštitu nacionalne sigurnosti, pod uslovom da se to poduzima u skladu sa odgovarajućim zaštitnim mjerama i nadzornim mehanizmima. U tom kontekstu, potvrđeno je i da domaće vlasti uživaju veliku slobodu procjene u izboru najboljeg načina za postizanje legitimnog cilja zaštite nacionalne sigurnosti, te da odluka o primjeni režima masovnog presretanja, sama po sebi, ne krši prava iz člana 8.

Sud je napravio jasnu razliku između ciljanog i masovnog presretanja, koje je generalno usmjereno na međunarodnu komunikaciju i koje se pretežno koristi za prikupljanje stranih obavještajnih podataka, kao i za rano otkrivanje i istraživanje novih prijetnji poznatih i nepoznatih aktera, uključujući *cyber* napade, kontrašpijunažu, kao i borbu protiv terorizma (stav 345). Sud je, zatim, dao šemu koji se mora slijediti u slučajevima masovnog presretanja, u kojoj se polazi od šest minimalnih zaštitnih mjera razvijenih u predmetu

[Weber i Saravia protiv Njemačke](#) (presuda donesena 29. juna 2006, predstavka br. 54934/00) o ciljanom presretanju. Prema tim zaštitnim mjerama, domaći zakon koji odobrava nadzor mora navesti: (1) prirodu krivičnih djela koja mogu dovesti do naloga za presretanje, (2) definiciju kategorija osoba za koje postoji mogućnost prisluškivanja telefona, (3) ograničenje trajanja prisluškivanja telefona, (4) postupak koji treba slijediti pri ispitivanju, korištenju i pohranjivanju dobijenih podataka, (5) mjere opreza koje je potrebno poduzeti prilikom prenošenja podataka drugim stranama, kao i (6) okolnosti u kojima se snimci mogu ili moraju obrisati, a trake uništiti.

Dalje, Sud je postavio novi konceptualni okvir koji se sastoji od osam kriterija koje je potrebno uzeti u obzir pored šest Weberovih zaštitnih mjera prilikom procjene da li je tužena zemlja postupila u okviru svog uskog polja procjene i da li je njeno djelovanje bilo zakonito i neophodno: (1) razlozi na osnovu kojih se masovno presretanje može odobriti, (2) okolnosti u kojima se komunikacija pojedinca može presretati, (3) procedure koje treba slijediti prilikom izdavanja odobrenja, (4) postupci koje treba slijediti prilikom odabira, ispitivanja i korištenja presretnutog materijala, (5) mjere opreza koje treba poduzeti prilikom prenošenja materijala drugim stranama, (6) ograničenje trajanja presretanja, skladištenja presretnutog materijala i okolnosti u kojima se takav materijal mora izbrisati ili uništiti, (7) postupci i modaliteti za nadzor od strane nezavisnog tijela u pogledu usklađenosti sa gore navedenim mjerama zaštite i ovlaštenja tog tijela po pitanju rješavanja neusklađenosti, i (8) postupci za nezavisnu *ex post facto* preispitivanje takve usklađenosti i ovlaštenja koja imaju nadležni organi pri rješavanju slučajeva neusklađenosti (stav 361).

Nakon detaljne analize, Sud je zaključio da režim, gledan u cjelini, nije sadržavao dovoljno „od kraja-do kraja“ (*end-to-end*) zaštitnih mjera koje bi pružile odgovarajuće i efikasne garancije protiv proizvoljnosti i rizika od zloupotrebe. Iako je komesar za presretanje komunikacija pružao nezavisan i djelotvoran nadzor nad režimom, a Tribunal za istražna ovlaštenja nudio snažnu pravnu pomoć svima koji su sumnjali da su obavještaj-

ne službe presrele njegovu/njenu komunikaciju, takve važne zaštitne mjere nisu bile dovoljne da uravnoteže uočene nedostatke. Režim masovnog presretanja komunikacija prema odjeljku 8 (4) (RIPA) nije ispunio zahtjev „kvaliteta zakona“ i zbog toga se „miješanje“ nije moglo zadržati unutar onoga što je „neophodno u demokratskom društvu“.

U skladu s tim, Veliko vijeće je jednoglasno potvrdilo ranije zaključke o kršenju prava iz člana 8 u pogledu masovnog presretanja i prikupljanja podataka od pružalaca komunikacijskih usluga, dok je, također u skladu sa ranijom odlukom, utvrdio da nije došlo do povrede prava na poštivanje privatnog i porodičnog života u okviru britanskog režima razmjene obavještajnih podataka.

Član 10 (sloboda izražavanja): Sud je također ispitao navode o kršenju člana 10 na koji su se pozvali neki od podnosilaca predstave u vezi sa režimom iz člana 8 stav 4. Oni su tvrdili da je zaštita, koju privilegovanoj komunikaciji pruža član 10, od presudnog značaja za njih kao novinare, odnosno nevladine organizacije. Konkretno, tvrdili su da je režim masovnog presretanja predstavljao kršenje člana 10 zato što je masovno presretanje i održavanje velikih baza podataka imalo zastrašujuć efekat na slobodu komunikacije za novinare.

Veliko vijeće se pozvalo na obrazloženje Vijeća koje je smatralo da se presretanje takvih komunikacija nije moglo, samo po sebi, okarakterisati kao posebno i ozbiljno miješanje u slobodu izražavanja, s obzirom na to da mjere nadzora prema odjeljku 8 (4) nisu bile usmjerene na praćenje novinara ili otkrivanje novinarskih izvora. Međutim, Veliko vijeće je smatralo da bi miješanje bilo veće da su te komunikacije odabrane za ispitivanje što bi se moglo „opravdati prevladavajućim zahtjevom u javnom interesu“ samo ako bi bilo popraćeno dovoljnim zaštitnim mjerama u pogledu okolnosti u kojima bi takve komunikacije mogle biti namjerno odabrane za ispitivanje, koje bi moralo biti dovoljno jasno propisano domaćim zakonom, kao i odgovarajuće mjere koje bi se trebale uvesti kako bi se osigurala zaštita povjerljivosti. U nedostatku bilo kakvih javno dostupnih aranžmana koji ograničavaju mogućnost obavještaj-

nih službi da pretražuju i pregledaju povjerljivi novinarski materijal, izuzev kada je to opravdano prevladavajućim zahtjevom u javnom interesu, Vijeće je utvrdilo da je došlo i do kršenja člana 10 Konvencije.

Veliko vijeće je primijenilo vrlo sličan pristup. Započelo je podsjećajući na važnost zaštite novinarskih izvora kao jednog od temelja slobode štampe, te je napomenulo koliki bi štetan utjecaj objavljivanje izvora moglo imati, ne samo na izvor čiji se identitet može otkriti, već i na medije koji to otkrivaju i javnost koja ima interes primati informacije putem anonimnih izvora. Također se pozvalo na [Sanoma Uitgevers B.V. protiv Ujedinjenog Kraljevstva](#) [OS] (presuda donesena 14. septembra 2010, predstavka br. 38224/03) i druge predmete, kako bi naglasilo potrebu propisivanja zakonskih zaštitnih mjera za procese, uključujući i sudsko preispitivanje kojim bi se mogla spriječiti identifikacija izvora, osim ako bi manje nametljiva mjera mogla biti dovoljna da služi utvrđenim najvažnijim javnim interesima.

Sud je zatim naglasio da ako su obavještajne službe namjerno pristupile povjerljivom novinarskom materijalu, namjernom upotrebom selektora ili pojmova za pretraživanje povezanih sa novinarom ili novinskom organizacijom, postoji velika vjerovatnoća da će taj materijal biti odbačen za ispitivanje. Takvo miješanje će biti proporcionalno onom koje prouzrokuje pretresanje doma ili radnog mjesta novinara, što bi vrlo vjerovatno rezultiralo pribavljanjem značajnih količina povjerljivog novinarskog materijala i što bi moglo narušiti zaštitu izvora u još većoj mjeri od naloga za otkrivanje izvora. Iz tog razloga, prije nego što obavještajne službe pretraže presretnuti materijal pomoću selektora ili pojmova za pretraživanje za koje je poznato da su povezani sa novinarom, te selektore i pojmove za pretraživanje mora odobriti sudija ili neki drugi nezavisni i nepristrasni organ za donošenje odluka koji ima ovlaštenje da utvrdi da li su ti selektori i pojmovi „opravdani prevladavajućim zahtjevom u javnom interesu“, te konkretno, da li su manje nametljive mjere mogle biti dovoljne da služe javnom interesu.

Dalje je bilo zaključeno da će isto ovlaštenje biti potrebno i kada se nenamjerno pristupi povjerljivom novinarskom materijalu, kao i kod „slučajnog ulova“ putem masovnog presretanja, u kojem slučaju se stepen miješanja u novinarske komunikacije i/ili izvore nije mogao predvidjeti na početku.

Veliko vijeće je uzelo u obzir stav Suda u predmetu *Weber i Saravia*, u kojem je Sud prihvatio da prvo presretanje, bez ispitivanja presretnutog materijala, nije predstavljalo ozbiljno kršenje člana 10. Ipak, s obzirom na to da je, zbog tehnološkog razvoja, nadzor koji nije bio direktno usmjeren na pojedinca imao kapacitet vrlo širokog dosega, od kritičnog je značaja da domaći zakon sadrži snažne zaštitne mjere u pogledu skladištenja, ispitivanja, upotrebe, daljnjeg prenosa i uništavanja takvog povjerljivog materijala.

Sud je primijetio i postojanje nekih dodatnih zaštitnih mjera u pogledu povjerljivog novinarskog materijala u Kodeksu prakse presretanja komunikacija (IC Kodeks) čiji je cilj smanjivanje opsega kolateralnog upada, ako bi presretanje moglo dovesti do kolateralne povrede privatnosti, uključujući slučajeve koji se tiču novinarske komunikacije. Iako je prihvatio da su zaštitne mjere iz IC Kodeksa koje se odnose na pohranjivanje, daljnji prenos i uništavanje povjerljivog novinarskog materijala bile adekvatne, Sud je zaključio da te dodatne zaštitne mjere ne rješavaju slabosti koje je utvrdio prilikom analize režima prema članu 8 Konvencije, niti zadovoljavaju zahtjev da korištenje selektora i pojmova za pretraživanje za koje je poznato da su povezani sa novinarom, mora odobriti sudija ili nezavisni i nepristrasni organ koji odlučuje, u slučaju u kojem je pristup povjerljivom novinarskom materijalu namjeran ili vrlo vjerovatan s obzirom na upotrebu selektora povezanih sa novinarom. Naprotiv, sve što je bilo potrebno u takvim slučajevima je da su razlozi, uključujući neophodnost i proporcionalnost za to, jasno dokumentovani.

Štaviše, nije bilo dovoljno zaštitnih mjera kako bi se osiguralo da, nakon što postane jasno da komunikacija koja nije bila namjerno odabrana za ispitivanje sadrži povjerljivi novinarski materi-

jal, analitičar može nastaviti skladištiti i ispitivati materijal samo ako je to dozvolio sudija ili drugi nezavisan i nepristrasni organ koji donosi odluku. Umjesto toga, sve što je bilo potrebno u takvim situacijama je da se „posebno razmotri“ svako presretanje koje bi moglo uključivati presretanje povjerljivog novinarskog materijala.

S obzirom na obje navedene slabosti, kao i one koje je Sud utvrdio razmatrajući navode u odnosu na član 8 Konvencije, Sud je utvrdio da je došlo i do kršenja člana 10 Konvencije zbog primjene režima iz odjeljka 8 (4).

Pored toga, Sud je utvrdio kršenje člana 10 u vezi sa prikupljanjem komunikacijskih podataka od pružalaca komunikacijskih usluga zbog činjenice da rad režima prema Poglavlju II (RIPA) nije bio „u skladu sa zakonom“. Nije utvrđeno kršenje člana 10 u pogledu prijema obavještajnih podataka od stranih obavještajnih službi.

Opšti komentari

Ovaj predmet je od velike važnosti zato što preispituje zakonitost upotrebe režima masovnog nadzora i prihvata korisnost masovnog presretanja stranih komunikacija kao vrijedno sredstvo za postizanje legitimnih ciljeva, naročito borbe protiv globalnog terorizma i ozbiljnog kriminala, čime nastavlja dosadašnju praksu koja potiče od značajnih predmeta *Weber i Saravia protiv Njemačke* i *Liberty i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (presuda donesena 1. jula 2008, predstavka br. 58243/00).

Izgleda da se pristup Suda razlikuje od njegove ranije sudske prakse po pitanju masovnog presretanja komunikacija u kojoj je Sud postavio strogi zahtjev za postojanje „osnovane sumnje“ protiv građana prije nego što se nadzor može odobriti (*Roman Zakharov protiv Rusije* [OS], presuda donesena 4. decembra 2015. godine, predstavka br. 47143/06 i *Szabó i Vissy protiv Mađarske*, presuda donesena 12. januara 2016. godine, predstavka br. 37138/14).

Također, ovaj predmet po prvi put postavlja nove proceduralne zaštitne mjere kojih se moraju pri-

državati sva nacionalna zakonodavstva. Sličan pristup u ispitivanju zakonitosti nacionalnih režima za masovno presretanje komunikacija Sud je imao i u presudi *Centrum för rättvisa protiv Švedske* [OS] (presuda donesena 25. maja 2021. godine, predstavka br. 35252/08).

Osim aspekata iz člana 8, ova presuda je u određenoj mjeri relevantna i za zaštitu novinarskih izvora s obzirom na to da identifikuje ozbiljan rizik njihovog otkrivanja prilikom masovnog nadzora, što bi moglo imati negativne posljedice za slobodu štampe.

***Budinova i Chaprazov protiv Bugarske*, presuda donesena 16. februara 2021, predstavka br. 12567/13 i *Behar i Gutman protiv Bugarske*, presuda donesena 16. februara 2021, predstavka br. 29335/13**

Činjenice predmeta

U januaru 2006. godine, podnosioci predstavke u ova dva predmeta, romske (*Budinova i Chapzarov*) i jevrejske (*Behar i Gutman*) nacionalnosti, pokrenuli su postupak prema Zakonu o zaštiti od diskriminacije protiv g. Siderova, poznatog novinara i vođe krajnje desničarske nacionalističke stranke Ataka. Podnosioci predstavke su tvrdili da neke ksenofobične izjave koje je optuženi dao u javnosti predstavljaju uznemiravanje njih kao pripadnika etničkih manjina koje su napadnute, kao i poticanje na diskriminaciju. Ove izjave su date u dvije knjige (*Behar i Gutman*) kao i televizijskim emisijama, intervjuima, govorima i knjizi (*Budinova i Chapzarov*). Podnosioci predstavke su tvrdili da je svako od njih, kao pripadnik manjine, lično pogođen i tražili su sudsku zabranu kojom će g. Siderov biti prisiljen da se javno izvini i da se suzdrži od davanja takvih izjava u budućnosti.

Domaći sudovi su odbili zahtjeve podnosilaca, kako u prvostepenom postupku, tako i po žalbi.

U predmetu *Budinova i Chapzarov*, Okružni sud u Sofiji je zaključio da izjave nisu bile korektno formulirane i da su otkrivala negativan stav prema Romima. Međutim, one su se dotakle integracije Roma: pozivom na istragu i kažnjavanje prekršaja koje su počinili Romi i pozivom da se oni pridržavaju zakona, javno izražavanje negativnih stavova o ponašanju romske zajednice g. Siderova, samo po sebi, ne predstavlja diskriminaciju. Zaista, te izjave nisu imale za cilj staviti tu zajednicu u manje povoljan položaj, već su bile usmjerene jednakom tretmanu pripadnika različitih etničkih grupa.

U predmetu *Behar i Gutman*, Okružni sud u Sofiji je zaključio da nije dokazano da je g. Siderov davanjem spornih izjava želio povrijediti dostojanstvo ili čast podnosioca predstavke ili da je time pokušao stvoriti zastrašujuće, neprijateljsko ili uvredljivo okruženje. Također nije pokazano da je g. Siderov namjerno ohrabrivao bilo koga da diskriminira. Štaviše, njegove izjave nisu dovele do toga da se bilo ko od primaoca izjava odnosi prema podnosiocima predstavke manje blagonaklono od drugih na temelju njihove nacionalnosti.

U žalbenom postupku, Gradski sud u Sofiji je potvrdio presude dva nižestepena suda, dok je Vrhovni kasacioni sud odbio da ispita žalbu o pravnim pitanjima jer nije bilo naznaka da postoji nedosljedna sudska praksa po ovom pitanju.

Naknadno, podnosioci predstavke su podnijeli predstavku ESLJP-u prema članu 8 (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života) i članu 14 (zabrana diskriminacije) Konvencije, navodeći da su bugarski sudovi, odbijanjem njihovih zahtjeva, propustili ispuniti svoju pozitivnu obavezu da osiguraju poštovanje privatnog života podnosioca predstavke.

Obrazloženje suda

Sud je primijenio identično obrazloženje u oba predmeta, uvodeći strogi test prihvatljivosti kako bi se riješilo pitanje o tome da li negativne javne izjave o društvenoj grupi mogu utjecati na privatni život pojedinih članova

te grupe u mjeri u kojoj to može pokrenuti pitanja iz članova 8 i 14.

U vezi s tim, Sud se pozvao na svoj stav zauzet u predmetu [Aksu protiv Turske](#) [OS] (presuda donesena 15. marta 2012, predstavke br. 4149/04 i 41029/04), u kojem je utvrdio da su negativni stereotipi o grupi morali doseći određeni nivo o čemu bi se moglo odlučiti samo na osnovu cjelokupnih okolnosti konkretnog predmeta, te u predmetu [Denisov protiv Ukrajine](#) [OS] (presuda donesena 25. septembra 2018. godine, predstavka br. 76639/11), u kojem je navedeno da je negativan učinak izjave ili djela na nečiji privatni život morao preći iznad „praga ozbiljnosti“.

Sud je uzeo u obzir nekoliko relevantnih faktora, uključujući: 1) karakteristike ciljne grupe (npr, njenu veličinu, stepen homogenosti, njenu posebnu ranjivost ili historiju stigmatizacije i položaj u odnosu na društvo u cjelini), 2) konkretan sadržaj negativnih izjava (posebno, stepen u kojem mogu prenijeti negativan stereotip i specifičan sadržaj tog stereotipa) i 3) oblik i kontekst u kojem su izjave date, njihov doseg, položaj i status njihovog autora i stepen u kojem se može smatrati da su utjecale na ključni aspekt identiteta i dostojanstva grupe. Primjenjujući ove faktore na konkretne predmete, Sud je primijetio da se može smatrati da su obje grupe na koje se odnosio sadržaj političarevih izjava bile u ranjivom položaju.

U predmetu *Budinova i Chaprazov*, činilo se da su izjave namjerno izgovorene na huškački način, vidljivo nastojeći prikazati Rome u Bugarskoj kao izuzetno sklone kriminalu i izopačenosti. Bile su sistematične i karakterisala ih je ekstremna virulentnost (ogorčeno neprijateljstvo, prim.prev.).

U predmetu *Behar i Gutman*, izjave su bile žestoko antisemitske i ponavljale su zastarjele antisemitske narative uključujući i negiranje holokausta i prikazujući ga kao izmišljenu priču koja služi kao sredstvo za finansijsko iznuđivanje.

S obzirom na činjenicu da je g. Siderov bio poznata ličnost u bugarskom društvu, sa značajnim prisustvom u medijima, da je također postao pred-

sjednik jedne od vodećih političkih stranaka i da je osvojio drugo mjesto na predsjedničkim izborima, te da su podnosioci predstavki podnijeli tužbe protiv njega u vrijeme kada je njegova karijera bila u usponu, Sud je zaključio da su osporavane izjave mogle imati dovoljan utjecaj na osjećaj identiteta Jevreja i Roma u Bugarskoj, te na njihov osjećaj vlastite vrijednosti i samopouzdanja, što je postiglo „određeni nivo“ ili „prag ozbiljnosti“ koji je potreban za primjenu članova 8 i 14.

Pored toga, Sud je zaključio da su bugarski sudovi u svom ispitivanju umanjili mogućnost da se spornim izjavama stigmatizuju obje grupe i da se izazovu mržnja i predrasude prema njima. Iako su očigledno pripisivali značajnu težinu slobodi izražavanja, sudovi nisu uspjeli postići odgovarajuću ravnotežu između prava političara na slobodu izražavanja i prava podnositelaca predstavke na poštovanje njihovog privatnog života u skladu sa praksom Suda.

Konkretno, u predmetu *Budinova i Chaprazov*, izjave političara su otišle izvan legitimnog dijela javne rasprave o etničkim odnosima i kriminalu u Bugarskoj, te su dosegle nivo ekstremno negativnog stereotipa koji je za cilj imao omalovažavanje Roma u toj državi i podsticanje predrasuda i mržnje prema njima. Na sličan način, u predmetu *Behar i Gutman*, sporne izjave u dvije knjige podnositelaca predstavke, imale su za cilj da omalovaže Jevreje i izazovu predrasude i mržnju prema njima.

Shodno tome, Sud je utvrdio povredu člana 14 u vezi sa članom 8 Konvencije zbog propusta domaćih sudova da ispune svoju pozitivnu obavezu da podnosiocima predstavke pruže odgovarajuću naknadu u pogledu diskriminatorskih javnih izjava političara.

U oba predmeta, ESLJP je smatrao da je utvrđivanje povrede bilo dovoljno za pravično zadovoljenje za podnosiocima u pogledu bilo kakve nematerijalne štete koju su pretrpjeli podnosioci predstavke pa je, u skladu s tim, odbio njihove pojedinačne zahtjeve za naknadu štete.

Ove presude predstavljaju presedan jer je Sud, po prvi put, utvrdio povrede u slučajevima općeg govora mržnje protiv manjina, čak i ako se nije činilo da su pojedinačni članovi određene zajednice bili lično na meti takvog govora. Dalje, Sud je pojasnio kriterije koji se trebaju primijeniti za procjenu je li određeni govor bio dovoljno štetan da bi utjecao na osjećaj identiteta zajednice i samopoštovanje njenih članova. Zbog toga, Sud je napokon prepoznao utjecaj zloupotrebe identiteta na dostojanstvo pojedinaca. Pritom se Sud također pozvao na [Preporuku Br. R \(97\) 20 o „govoru mržnje“ Komiteta ministara](#) i zaključke Evropske komisije protiv rasizma i netolerancije (ECRI) sadržane u njenim izvještajima objavljenim u odnosu na Bugarsku.

Također je vrijedno napomenuti da je Sud u svojim prethodnim, sličnim predmetima dosljedno smatrao da opsežne izjave kojima se napadaju ili u negativnom svjetlu predstavljaju čitave etničke, vjerske ili druge grupe, ne zaslužuju nikakvu ili vrlo ograničenu zaštitu prema članu 10. Naime, kada se član 10 čita u smislu člana 17, odlučujuća tačka je da li je govornik želio potaknuti mržnju ili je žestoko izražavanje pretvorio u poziv na mržnju ili netoleranciju ([Perinçek protiv Švicarske](#) [OS], presuda donesena 15. oktobra 2015, predstavka br. 27510/08, stav 115, 231). Naprotiv, u analiziranim predmetima, Sud je oklijevao u vezi sa primjenom člana 17 i nije isključio ekstremne govore iz djelokruga člana 10.

Sve u svemu, ove presude označavaju značajan napredak u praksi Suda u zaštiti žrtava mržnje koja nije lično usmjerena, pokazujući sasvim drugačiji stav od stavova u nekoliko sličnih predmeta: [Pirali protiv Grčke](#) (presuda donesena 15. novembra 2007, predstavka br. 28542/05); [L.Z. protiv Slovačke](#) (presuda donesena 27. septembra 2011, predstavka br. 27753/06); [Aksu protiv Turske](#) (gore spomenuto); [Lewit protiv Austrije](#) (presuda donesena 10. oktobra 2019, predstavka br. 4782/18) i [Panayotova i dr. protiv Bugarske](#) (presuda donesena 7. maja 2019, predstavka br.12509/13), koji su svi završili neuspjehom pred Sudom.

**ООО Информационное Агентство
Тамбов-Информ против России,
presuda donesena 18. maja 2021,
predstavka br. 43351/12**

Činjenice predmeta ■■■

Podnosilac predstavke je društvo sa ograničenom odgovornošću osnovano 2001. godine, koje se bavi radijskim i televizijskim emitovanjem. U novembru 2001. godine, podnosilac predstavke je osnovao organizaciju za masovne medije u obliku istoimene informacijske agencije koja je djelovala putem internet stranice. Slučaj se tiče njihove osude za objavljivanje dva članka i internetske ankete o preferencama pri glasanju za izbore za državni zakonodavni organ, državnu Dumu, objavljene na internetskoj stranici podnosioca tokom izbornog perioda.

Naime, 2. decembra 2011. godine kompanija, koja je podnosilac predstavke, bila je osuđena za proizvodnju, širenje ili postavljanje materijala za kampanju protivno izbornom zakonodavstvu, zato što nije ispunila određene formalnosti za predizbornu kampanju, a naročito što nije pružila određene detalje o tom materijalu (broj primjereka i datum objavljivanja, kao i da li su plaćeni iz izbornog fonda kandidata ili stranke itd.), pa je kažnjena sa 50.000 ruskih rubalja (RUB). Godine 2012. podnosilac je posebno osuđen i kažnjen sa 30.000 RUB zbog objavljivanja „materijala za kampanju“ prije službenog perioda predizborne kampanje, u vezi sa člancima za koje se smatralo da se u suštini tiču jedne stranke i sadrže negativne komentare koji su poticali birače na formiranje negativnog mišljenja o toj stranci.

Po pitanju ankete, kompanija je osuđena i kažnjena sa 30.000 rubalja zbog propusta u pružanju informacija o organizaciji koja je provela anketu, o tome kada je anketa provedena, o broju ljudi koji su učestvovali i konkretnoj regiji iz koje se glasalo, metodologiji, granici dopuštene greške, kao i zbog propusta da navede ostale važne informacije u vezi sa ljudima koji su naručili anketu i platili za njenu distribuciju.

Presude kojima je podnosilac predstavke osuđen u prvostepenom postupku, potvrđene su u žalbenom i revizijskom postupku.

Oslanjajući se na član 10 Konvencije, kompanija se u predstavi žalila na to što su informacije sa njene web stranice klasifikovane kao predizborna kampanja kao i na novčane kazne koje su izrečene u prekršajnim postupcima.

Образложение суда ■■■

Što se tiče prihvatljivosti, Sud je podsjetio na to da predizborna kampanja spada u djelokrug prava na slobodu izražavanja zaštićenog članom 10, odredbom koja se ne odnosi samo na sadržaj informacija već i na način njihovog prenošenja ([Ahmet Yildirim protiv Turske](#), presuda donesena 18. decembra 2012, predstavka br. 3111/10).

U meritumu, Sud je naveo da relevantne zakonske odredbe nisu izričito regulisale predizbornu kampanju putem internet medija, poput web stranice u ovom predmetu. Bez davanja konačnog odgovora na pitanje da li je to propisano zakonom, Sud je zaključio da su krivična gonjenja u ovom predmetu povezana sa domaćim propisima o predizbornoj kampanji koje je ispitao Sud u predmetu [Orlovskaya Iskra protiv Rusije](#) (presuda donesena 21. februara 2017, predstavka br. 42911/08).

U tom predmetu, utvrđeno je kršenje zbog ograničavanja privatnog štampanog medija da objavljuje kritičke članke o kandidatu na izborima, nezavisno od bilo kakvog političkog oglašavanja ili kampanje koja se plaća iz izbornog fonda drugog kandidata. Sud je zaključio da su domaći propisi ograničili aktivnost štampanog medija na osnovu kriterija (da li sadržaj u odnosu na kandidata treba shvatiti samo kao „negativan komentar“ ili je za cilj imao vođenje „kampanje“) koji je bio nejasan i koji je ostavio vlastima široko polje diskrecione ocjene, kao i da nije uvjerljivo pokazano da je štampani medij morao biti podvrgnut strogoj zahtjevu nepristrasnosti tokom izbornog perioda. Zaključeno je da je va-

žeći regulatorni okvir pretjerano i bez ikakvog ubjedljivog opravdanja ograničio broj učesnika u političkom diskursu tokom izbornog perioda, pritom ugrožavajući kompaniji koja je podnosilac predstavke slobodu prenosa informacija i ideja tokom izbornog perioda. Također, nije pokazano da je na proporcionalan način postignut legitiman cilj provođenja pravičnih izbora.

Dalje, Sud je naglasio da se ovaj predmet tiče ostvarivanja prava na slobodu izražavanja putem internet medija, kao i važne uloge koju internet ima u poboljšanju pristupa javnosti vijestima i općenito u olakšavanju širenja informacija. Sud je istakao ulogu medija kao „javnih čuvara“ naročito u izbornim periodima. Pored toga, Sud je podsjetio da ostvarivanje slobode izražavanja na internetu sa sobom nosi dužnosti i odgovornosti i da bi stoga moglo biti podložno ograničenjima ili kaznama.

Prema mišljenju Suda, pristup domaćih sudova prema propisima o predizbornoj kampanji i srodnim formalnostima se činio istim, bez obzira na to jesu li informacije distribuirane putem štampanog ili internet medija, te da bi iz tog razloga zaključci u predmetu *Orlovskaya Iskra* trebali biti primjenljivi i u ovom predmetu.

Sud je također utvrdio da kompanija koja je podnosilac predstavke nije prilikom objavljivanja članaka postupala u lošoj namjeri kako bi pružila tačne i pouzdane informacije u skladu sa novinarskom etikom. Naprotiv, domaći sudovi nisu ispitali da li je sadržajem članaka nanesena bilo kakva šteta ostvarivanju ili uživanju ljudskih prava i sloboda u izbornom kontekstu, iako bi takva šteta, uzrokovana sadržajem i komunikacijama na internetu, pogotovo u pogledu prava na poštivanje privatnog života, potencijalno bila veća od one uzrokovane objavljivanjem izdanja u štampi ([Delfi AS protiv Estonije](#) [OS], presuda donesena 16. juna 2015. godine, predstavka br. 64569/09, stav 133). Kao rezultat toga, Sud je zaključio da nije bilo „neophodno u demokratskom društvu“ podvrgnuti sporne članke propisima koji se tiču predizborne kampanje i krivično goniti kompa-

niju koja je podnosilac predstavke zbog nepoštivanja određenih formalnosti predviđenih tim propisima.

Na sličan način, krivično gonjenje kompanije koja je podnosilac predstavke zbog nepružanja određenih informacija prilikom distribuiranja rezultata ankete javnog mnjenja nije bilo „neophodno u demokratskom društvu“ s obzirom na to da je metodologija ispitivanja trebala biti očigledna iz prezentacije na internet stranici i određenih drugih formalnih zahtjeva, kao što je zahtjev na ukazivanje na regiju za ispitivanje, što se čini neprimjenljivim na glasanje na internetu.

Opšti komentari

Ova presuda je važan korak u praksi Suda o političkom govoru i medijskom izvještavanju o izborima jer uspostavlja visoke standarde koje države članice Konvencije trebaju slijediti, što bi medijima trebalo garantovati pravo na izvještavanje o politici u izbornim periodima i osigurati pravo javnosti na adekvatno informisanje. Ona slijedi istu liniju argumentovanja kao i slučaj *Orlovskaya Iskra*, koji je naglasio da „u vrijeme izbora štampa pomaže ‘slobodnom izražavanju mišljenja ljudi prilikom izbora zakonodavne vlasti’. Uloga štampe kao ‘javnog čuvara’... nije ograničena na korištenje štampe kao medija komunikacije, na primjer putem političkog oglašavanja, već uključuje i nezavisno ostvarivanje slobode štampe od strane masovnih medija, poput novina, na bazi slobodnog uredničkog izbora usmjerenog na prenošenje informacija i ideja o temama od javnog interesa. Konkretno, rasprava o kandidatima i njihovim programima doprinosi pravu javnosti na primanje informacija i jača sposobnost birača da donose informisane odluke između kandidata za funkciju“ (stav 130).

Na kraju, presuda otkriva neusklađenost između relevantnog regulatornog okvira i standarda Konvencije, nedostatak bilo kakvog posebnog propisa o *online* medijskim izdanjima u vezi sa

izborima, kao i opsežan materijalni i vremenski domet opštih propisa zasnovanih na pojmovima „predizborna kampanja“ i „materijal za kampanju“, kao i sveukupnu neizvjesnost postojećeg pravnog okvira za medije (stav 126). U skladu s tim, Sud je poslao izričitu poruku ruskim vlastima kada je naznačio da je, prema članu 46 Konvencije (obaveznost i izvršenje presuda), na njima da odaberu i provedu, u skladu sa zaključcima i duhom zaključaka Suda i pod nadzorom

Komiteta ministara, odgovarajuće zakonodavne ili sudske mjere za (i) zaštitu prava na slobodu izražavanja koje ostvaruju štampani i internet mediji i njihovu uređivačku nezavisnost tokom izborne kampanje i za (ii) ublažavanje svakog zastrašujućeg efekta koji nastane zbog primjene izbornog zakonodavstva na predizbornu kampanju (stav 128).

Sloboda izražavanja i sloboda medija u Jugoistočnoj Evropi (JUFREX)

Akcija je ukomponirana u „Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku 2019.-2022.“ i oslanja se na rezultate postignute u toku prethodnog zajedničkog projekta EU/VE „Jačanje pravosudne ekspertize o slobodi izražavanja i medija u Jugoistočnoj Evropi (JUFREX)“. Regionalna akcija je usko povezana sa JUFREX akcijama prilagođenim šest korisnica u: Albaniji, Bosni i Hercegovini, Kosovu*, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji i Srbiji.

JUFREX aktivnosti se sprovode s ciljem:

- „promocije slobode izražavanja i slobode medija u skladu sa evropskim standardima“;
- „unapređenje primjene tih standarda kroz uključivanje niza aktera odgovornih za primjenu takvih standarda u svom svakodnevnom radu, odnosno: sudije, tužioci, policijski službenici, predstavnici regulatornih tijela za medija, medijski akteri i studenti“;
- „konsolidacije platforme za regionalnu saradnju, diskusiju i razmjenu dobrih praksi“.

Tamo gdje postoji sredina koja omogućava slobodu izražavanja i slobodu medija i pravo da se traže, pružaju i primaju informacije je dobro zaštićeno, građani mogu iskreno sudjelovati u demokratskim procesima. Domaće institucije za obuku za pravne eksperte (sudske akademije i advokatske komore) imaju presudnu ulogu u ostvarivanju toga.

Sve JUFREX aktivnosti su zasnovane na inovativnim i modernim alatima za učenje o slobodi izražavanja i slobodi medija i usvajaju dinamičku metodologiju za obrazovanje odraslih i model ravnopravnih partnera.

„Program Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku za period 2019.–2022.“ predstavlja zajedničku inicijativu Evropske unije i Vijeća Evrope koja korisnicima omogućava da ispune svoje reformske programe u oblastima ljudskih prava, vladavine zakona i demokratije u skladu sa evropskim standardima, uključujući, gdje je to relevantno, u okviru procesa proširenja EU.

Ova publikacija je izrađen uz finansijsku podršku Evropske unije i Vijeća Evrope. Stavovi izraženi u njemu ne predstavljaju nužno zvanične stavove Evropske unije ili Vijeća Evrope.

* Ovaj naziv ne utiče na poziciju i status i u skladu je sa UNSCR 1244 i Mišljenje Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

Vijeće Evrope je glavna organizacija za ljudska prava na kontinentu. Obuhvata 47 država članica, uključujući sve članice Evropske unije. Sve države članice Vijeća Evrope potpisale su Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, sporazum koji ima za cilj da zaštiti prava čovjeka, demokratiju i pravnu državu. Evropski sud za ljudska prava kontroliše implementaciju Konvencije u državama članicama.

www.coe.int

Zemlje članice Evropske unije odlučile su da udruže svoja znanja, resurse i sudbine. Zajedno su izgradile zonu stabilnosti, demokratije i održivog razvoja, zadržavajući kulturnu raznolikost, toleranciju i individualne slobode. Evropska unija poklanja posebnu pažnju razmjeni postignuća i vrijednosti sa zemljama i narodima izvan svojih granica

www.europa.eu

Finansirano
od strane Evropske unije
i Vijeća Evrope

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implementirano
od strane Vijeća Evrope